

TMS-23 BORÇLANMA MALİYETLERİ STANDARDI; MURABAHA MUHASEBELEŞTİRİLMESİ*

Dr. Öğr. Üyesi Ali ANTEPLİ^a

Örnek Olay (Vak'a) Tahlili
(Case Analysis)

*Muhasebe ve Vergi
Uygulamaları Dergisi
Temmuz 2020; 13 (2): 337-351*

ÖZ

Bir girişimcinin uzun vadedeki amacı, istikrarlı bir büyümenin yanı sıra sahip olduğu varlıklarını korumak ve kârlılığını artırmaktır. Bu aşamada girişimci, işletmenin önceki dönem finansal verilerinin yardımıyla, geleceğe yönelik stratejik finansal öngörülerde bulunarak işletmenin sürekliliğine yön verecek finansal planlamalara ihtiyaç duymaktadır. İşletmeler süreklilik kavramının gereği olarak büyümek ve hayatta kalabilmek için sürekli olarak yenilenmeye muhtaçtırlar. Yeni teknolojileri yakalamak için yeni yatırımlar yapmak ve mevcut yatırım alanlarını genişletmek zorundadırlar. İşletmelerin bu yatırımları gerçekleştirebilmesi için maliyeti düşük fon kaynaklarına ihtiyaç duyarlar. Fon ihtiyaçlarının finansmanında öz kaynaklar dışındaki tek alternatif yabancı kaynaklardır. Geleneksel bankacılık ve finans sektöründen sağlanan faizli kredilerle birlikte İslami finansman aracı olan “sukuk” da alternatif bir finansman aracıdır. İslami finans kurumlarından olan katılım bankacılığının hizmetlerinden murabaha sukuku, işletmelerin yatırımlarının finansmanlarında kullanabileceği uzun vadeli bir finansman seçeneğidir. Vade farkının kâr payı esaslı olarak hesaplandığı murabaha sukukunun TMS 23 Standardına göre muhasebeleştirilmesinin incelendiği bu çalışmada, standardın içeriği ve esasları çerçevesinde örnek uygulamaya yer verilerek muhasebe kayıtları yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: TMS-23, Borçlanma Maliyetleri, Murabaha Sukuku.

JEL Kodları: M40, M41.

APA Stili Kaynak Gösterimi:

Antepli, A. (2020). TMS-23 Borçlanma Maliyetleri Standardı; Murabaha Sukuku'nun Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*. 13 (2), 337-351.

* Makalenin gönderim tarihi: 04.11.2019; Kabul tarihi: 06.02.2020, iThenticate benzerlik oranı %20
^a Selçuk Üniversitesi, Beyşehir AA İşletme Fakültesi, ali.antepli@selcuk.edu.tr,
ORCID: [0000-0001-9939-2443](https://orcid.org/0000-0001-9939-2443).

TAS-23 DEBT COST STANDARD; ACCOUNTING OF MURABAHA SUKUK

ABSTRACT

The long-term goal of an entrepreneur is to maintain assets and increase profitability, as well as stable growth. At this stage, the entrepreneur needs financial planning that will guide the continuity of the business by making strategic financial predictions for the future with the help of the previous period's financial data. Businesses need to be constantly renewed in order to grow and survive as a requirement of the concept of continuity. They have to make new investments and expand the existing investment areas in order to catch new technologies. In order for businesses to realize these investments, they need low cost funds. In the financing of funding needs, foreign sources are the only alternative except equities. "Sukuk", an Islamic financing tool along with interest loans from the traditional banking and finance sector, is also an alternative financing tool. Murabaha law, one of the services of participation banking, one of the Islamic financial institutions, is a long-term financing option that businesses can use in financing their investments. In this study, in which the accounting of the murabaha sukuk in accordance with the TAS 23 Standard, the maturity difference is calculated on the basis of dividend, in this study, accounting records were made by including the sample application within the scope and content of the standard.

Keywords: TAS-23, Borrowing Costs, Murabaha Sukuk.

JEL Codes: M40, M41.

1. GİRİŞ

Son çeyrek asırda bilişim teknolojilerinde yaşanan yenilikler, dünyanın artık yeni bir çağda olduğunun göstergesi olarak kabul edilebilir. Dijital çağ olarak ifade edilen bu çağda, eski bilgilerin ve alışkanlıkların yerini yeni teknolojilerin, yeni kavramların, yeni icatların ve hatta yeni sosyal yaşam alışkanlıklarının alacağı bambaşka bir dünya düzeni beklenmektedir. Küresel rekabetin yoğun yaşanmasına neden olacak bu yeni çağda işletmelerin fiziki ve teknolojik açıdan kendilerini yenilemeleri gerekmektedir. Mamul ya da hizmet üreten işletmelerde üretim işlevinin daha verimli hale getirilebilmesi için yeni teknolojilerin kullanılması ve minimum maliyetle maksimum çıktı sağlanması hedeflenir. Bu hedefler doğrultusunda alınacak yeni yatırım kararlarının finansmanının yabancı kaynaklardan mı yoksa öz kaynaklardan mı sağlanacağı konusu ciddi bir fizibilite çalışması gerektiren bir durumdur. Burada önemli olan konu alınacak olan kredinin maliyet/fayda analizinin iyi yapılmasıdır. Doğal olarak bu faktörlerden en önemlisi söz konusu fon kaynağının maliyetinin işletmeye ne olacağıdır. Genelde uzun vadeli ve düşük faizli olan yabancı kaynaklar tercih edilmektedir. Günümüzde serbest piyasa ekonomisinin gereği olan bankacılık sektöründe kredi faizleri küresel ve yerel ekonomik göstergelere göre belirlenmektedir. Ülkelerin ekonomik yapıları, vergi mevzuatları, para politikaları, enflasyon ve diğer etkenler kredi faizlerinin belirlenmesindeki önemli faktörlerdir.

Geleneksel anlamdaki bankacılık ve finans sektörünün finansal enstrümanlarının faiz temelli olmasına karşın, İslami finansman aracı olan “sukuk” kâr payı esaslıdır. Bankacılık ve finansman alanında katılım bankacılığı tarafından verilen hizmetler arasında murabaha sukuku, uzun vadeli fon kaynağı olarak işletmeler açısından önemli bir alternatiftir. Murabaha Sukuku; Katılım bankası tarafından sağlanan ve önceden kâr paylarının belirlenerek müşteri ile karşılıklı mutabakat ile kullanılan bir finansman aracıdır.

İşletmeler fon ihtiyaçları için yabancı kaynaklara başvurduklarında borçlanma maliyetine (faiz ve diğer giderler) katlanmak zorundadır. Gerek faiz temelli gerekse kâr payı esaslı olarak kullanılan kredilerin borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesine dair usul ve esaslar 23 nolu Türkiye Muhasebe Standardı olan Borçlanma Maliyetleri standardında açık bir şekilde anlatılmaktadır. Standardın atıfta bulunduğu özellikli varlık niteliğine sahip olan varlıkların finansmanında kullanılan borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilerek ilgili varlığın maliyetine eklenmesi gerekmektedir. Kullanıma hazır hale geldikten sonra ilgili varlığa ait borçlanma maliyetleri ait olan döneme gider olarak kaydedilmeli ve dönemin gelir tablosunda yer almalıdır.

Dönem sonunda düzenlenen temel finansal tablolardan olan gelir tablosunun dipnotlarında borçlanma maliyetleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler verilmelidir. Buradaki bilgiler, borçlanma maliyetlerinin ne kadarı üretim maliyetine, ne kadarı aktifleştirilerek duran varlığın maliyetine ve ne kadarı dönem gideri olarak muhasebeleştirildiğinin açıklanması şeklindedir.

Geleneksel bankacılık ve finans sektöründen sağlanan faizli kredilerle birlikte İslami finansman aracı olan “sukuk” da alternatif bir finansman aracıdır. İslami finans kurumlarından olan katılım bankacılığının hizmetlerinden murabaha sukuku, işletmelerin yatırımlarının finansmanlarında kullanabileceği uzun vadeli bir finansman seçeneğidir. Bu çalışmada İslami finansın bir enstrümanı olan murabaha sukukunun kullanım şekli ve şartları incelenerek, TMS-23 Standardına göre muhasebeleştirilme usul ve esasları açıklanmaktadır. İşletmelerin yatırım kararlarında uzun vadeli finansman ihtiyacı için alternatif bir yöntem olan murabaha sukukunun işleyişi ve muhasebe tarafından yapılacak işlemler bir örnekle açıklanmaktadır.

2. MURABAHA SUKUKU

Küreselleşen dünyada sermaye piyasalarındaki finansman türlerinin çeşitliliği ve cazibesi artarken, sunulan ürünlerin maliyetinin faize dayalı olması, Müslüman yatırımcıların fon bulma konusunda zorluklar yaşamasına neden olmaktadır. Ancak, son yıllarda İslami finans kurumları olan katılım bankalarının sunduğu hizmetlerin bu alandaki boşluğu

doldurabilecek bir kapasiteye sahip olduğu görülmektedir. İslami finansman ürünü olarak sermaye piyasalarında kullanılan sukuklar, kâr payı esaslıdır ve yatırımcısına kâr ya da zarara ortak olma yükümlülüğü yüklemektedir. Kavramsal olarak anlamı “satın alınan bir malı, alış fiyatı veya maliyetine belli bir kâr ekleyerek satmak” diye tanımlanır (Bayındır, 2005:76). İslam fikhında murabaha; bir malın maliyet bedelinin üzerine kâr payı eklenerek müşteriye bildirilmesi ve karşılıklı mutabakat yoluyla satılmasıdır. İlk başta vadeli fiyat belirlenerek peşin alınması halinde indirim yapılabileceği söylenmektedir. Böylece müşteri satın aldığı malın peşin ya da vadeli fiyatını bilmekte ve karşılıklı anlaşmayla satış gerçekleştirilmektedir.

İslami Finans Kurumları Muhasebe ve Denetim Organizasyonu (AAOIFI) tarafından sukuk şu şekilde tanımlanmaktadır. “Sukuk, ihraç edildikten sonra eşit değerleri temsil eden yapılan yatırım türüne göre duran varlıklar ve benzerleri üzerindeki haklar ve payların temsil edildiği bir projede ya da özel bir yatırım faaliyetinde ortaklık hakkı veren sertifikalardır” (Yılmaz, E. 2014:83). Sukuk ile tahvilin benzer yanları olmasına rağmen yine de belirgin farklılıklar mevcuttur. Tahvil elinde bulunduran kişiye sadece alacak hakkı sağlarken Sukuk, sahibine varlıkta payı oranında mülkiyet hakkı tanımaktadır (Sevinç, E. 2013:79).

Başka bir tanıma göre murabaha sukuku; işletmenin bir varlık yatırımı için ihtiyacı olan hammadde ve malzemenin katılım bankası tarafından satıcısından peşin alınarak müşteri işletmenin borçlandırılması işlemidir. Bir anlamda işletmenin yatırımı için gerekli fonun katılım bankası tarafından karşılanmasıdır. Murabaha sukukunu kullandıran katılım bankası müşteri işletmeden gerekli teminatları alır ve alım satıma ilişkin düzenlenen hukuki belgelerin bir örneğini işletmeye gönderir. İşletmelere üretim desteği olarak bilinen bu finansman modelinde, ihtiyaç duyulan varlığın peşin değeri üzerine müşteri işletme ile varılan mutabakatla bir kâr payı eklenerek satışın yapılması durumudur. Bu sistemde müşteri satın alacağı varlığın peşin değeri üzerine vade farkı olarak hesaplanan kâr payının ne olacağını ve ne kadar sürede ödeneceğini bilmektedir.

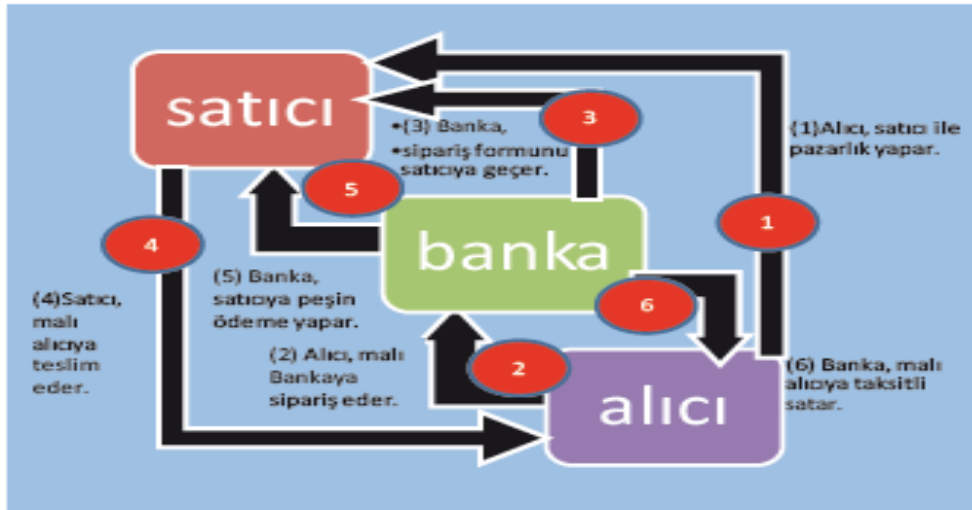
Murabaha sukukunun uygulanmasında belirli şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Katılım bankaları tarafından kullanılan murabaha işlemine konu edilecek mal ya da mali hakkın uygulanabilirliğinde aşağıdaki hususlar dikkate alınmaktadır (Alpay, V. 2019:79):

1. Söz konusu varlığın ya da mali hakkın gerçekte var olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir,
2. Söz konusu varlığın ya da mali hakkın satıcıdan alınıp alıcıya satılabilecek nitelikte ve durumda olması gerekmektedir,
3. Söz konusu varlığın ya da mali hakkın İslami helal ölçülerine uyup uymadığının belirlenmesi gerekir,

4. Söz konusu varlığın ya da mali hakkın satışa elverişli olduğu tespit edildikten sonra taksitle satışa uygun olup olmadığı belirlenmelidir,
5. Söz konusu varlığın ya da mali hakkın, murabaha işleminden önce müşteri uhdesine geçip geçmediği kontrol edilir. Şayet mal ya da mali hizmet satıcı tarafından müşteriye devri daha önce yapılmışsa söz konusu mal ya da mali hak için murabaha sertifikası düzenlenmesi imkânsız hale gelmiştir.

Murabaha sukukunun uygulama aşamaları aşağıdaki gibidir (Yardımcıoğlu, M. vd. 2014:123)

- I. Fon ihtiyacı olan girişimci söz konusu malın tedarik edileceği firma ile ön anlaşma yapar. Daha sonra işletme önceden belirlenen kredi limiti çerçevesinde mal alım talebini yazılı olarak katılım bankasına iletir. Gerekli olan prosedürler yerine getirilerek teminatlar verilir.
- II. Katılım bankası ve girişimci arasında gerçekleşen anlaşmayla, ödeme planı, uygulanacak kâr payı belirlenir. Katılım bankası müşteri işletmeden daha önceden belirlenen teminatları alarak malın satın alınacağı işletmeye sipariş verir.
- III. Satıcı firma bu aşamada siparişi kabul ettiğine dair kaşeli ve imzalı formu katılım bankasına gönderir. Aynı zamanda satış faturasası ve sevk irsaliyesiyle birlikte satışa konu olan malları girişimci işletmeye gönderir.
- IV. Malı teslim alan girişimci işletmeden gelecek ödeme talimatına göre katılım bankası satıcıya ödeme yapar.
- V. Ödeme planında belirlenen vadelerde, girişimci işletme mal alımından doğan borcunu katılım bankasına öder.

Murabaha, bir aracı kurumun bir malı özgürce satın alıp üzerine kâr koyarak müşterisine sattığı İslami bir finansman modelidir. Murabaha, Arapça'da “bir malın üstüne kâr koyup satmak” olarak ifade edilmektedir.

3. TMS-23 BORÇLANMA MALİYETİ STANDARDI

Küresel ekonomide yaşanan hızlı değişim ve dönüşümlerin etkisiyle işletmeler, yapacağı yatırımların finansmanında fon ihtiyaçlarını karşılamak ve teknolojiyi takip edebilmek için çeşitli finansman kaynaklarına ihtiyaç duymaktadırlar. İşletmelerin bu ihtiyaçlarını, her zaman öz kaynaklarıyla karşılayabilmeleri mümkün değildir. İşletmelerin tercih ettiği seçeneklerden biri de borçlanma yoluyla finansman sağlamaktır (Gönen, S. ve Akça, N: 2014:83).

İşletmelerin fon ihtiyaçlarını öz kaynaklar dışındaki herhangi bir kaynaktan tedarik etmeleri karşılığında katlanmak durumunda oldukları finansal yüke “borçlanma maliyeti” veya “finansman gideri” denmektedir. Ancak söz konusu finansal yükün dönem gideri veya maliyet olarak muhasebeleştirilmesine karar verme aşamasında temel alınacak kriterler konusunda çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır: Konu “borçlanma maliyetleri” olarak ele alınacak olursa ilgili tutarın direkt ilgili varlıklarla ilişkilendirilmek suretiyle maliyet olarak muhasebeleştirilmesi gerektiği, “finansman giderleri” olarak ele alınacak olursa ilgili tutarın ortaya çıktığı dönemin gideri olarak muhasebeleştirilmesi gerektiği izlenimi ortaya çıkmaktadır (Deran, A. ve Savaş, İ. 2014:113).

Borçlanma Maliyetlerini açıklayan 23 Nolu Türkiye Muhasebe Standardında finansman giderleri kavramı yerine, borçlanma maliyetleri kavramının kullanılması; bu giderlerin finansman fonksiyonunun yarattığı maliyetler olduğunun vurgulanmasını sağlamaktır (Sevilengül, O. 2009:600). Bu anlamda borçlanma maliyetleri kavramı finansman giderleri kavramından daha geniş bir anlamı ifade etmektedir.

Standardın amacı, borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin esasları belirlemektir. Borçlanma maliyetleri standardı TMSK tarafından ilk kez 09.11.2005 yılında yayınlanmıştır. İlk yayınlanan standartta özellikli varlıklarla doğrudan ilişkili borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesinde alternatif uygulama söz konusu idi. İşletmeler isterlerse borçlanma maliyetlerini gider yazabilmekte, isterlerse aktifleştirebilmekteydiler. Ancak Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu 2007 yılında yapmış olduğu bir değişiklikle bu alternatif uygulamaya son vermiştir (Özerhan, Y. ve Yanık, S. 2012:429).

3.1. Standardın Kapsamı, Amacı ve Tanımlar

Standardın birinci paragrafında temel ilke olarak borçlanma maliyetlerinin hangi varlıklar için yapılacağını, özellikli varlık tanımı ile bu varlıklara ait

borçlanma maliyetlerinin nasıl kaydedilmesine dair açıklama yer almaktadır. Standardın ikinci paragrafında açıkça hangi durumlarda bu standart hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Dördüncü paragrafın a bendindeki TM 41 standardına göre gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülebilen canlı varlıklar ile b bendinde bahsedilen stoklar için bu standart hükümlerinin uygulanmayacağı açıklanmaktadır.

Standardın beşinci paragrafında tanımlara yer verilmektedir. Borçlanma maliyeti ve özellikli varlıklar açık olarak ifade edilmektedir. Buna göre kullanılan kredilerle ilgili katlanılan her türlü faiz vb. giderler borçlanma maliyeti olarak tanımlanmaktadır. Özellikli varlık ise, kullanımı veya satışa hazır olabilmesi için uzun bir zaman gereken varlıklardır.

Altıncı paragrafta borçlanma maliyetlerinin neler olduğuna dair spesifik örneklere yer verilmektedir. Buna göre, etkin faiz yöntemine göre hesaplanan faiz giderleri, TMS 16 standardına göre kiralamarlar başlığında yer alan faizler ve kur farkları borçlanma maliyeti çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Standardın yedinci paragrafında özellikli varlıkların nelerden oluştuğuna dair örnekler yer almaktadır. İşletme varlıkları içerisinde önemli bir oranı temsil eden stoklar, üretim tesisleri ve makineler, maddi olmayan duran varlıklar, yatırım amaçlı gayrimenkuller ve taşıyıcı bitkilere sahip olunabilmesi eğer uzun bir zaman alıyorsa bu tür varlıklar özellikli varlıklar olarak ifade edilmektedir.

Sekizinci ve dokuzuncu paragraflarda, özellikli varlık olarak sayılan yukarıdaki varlıklar için kullanılan kredilerin faiz ve giderlerinin muhasebeleştirilmesi açıklanmaktadır. Söz konusu varlıklar kullanıma hazır hale gelinceye kadar ya da satışa uygun durumda olana kadar borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmek suretiyle varlığın maliyetine eklenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Özellikli olmayan varlıklar için yapılan borçlanma maliyetlerinin ise doğrudan ait olduğu dönemin finansman gideri olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Onuncu ve on birinci paragraflarda borçlanma maliyetinin tespit edilmesi konusunda yaşanan zorluklara yer verilerek örneklemeler yapılmaktadır.

12.-15. paragraflarda kullanılan kredilerin geçici olarak başka bir finansman ürünüde nemalandırılması halinde elde edilen faiz veya diğer gelirlerin, borçlanma maliyetinin aktifleştirilmesi sırasında indirgenmesini anlatmaktadır. Yani, borçlanma maliyeti – geçici nemalandırılmayla elde edilen gelirler = Aktifleştirilecek tutar.

16.-25. paragraflarda ise borçlanma maliyetlerinin aktiflere alınma süreleri ve aktiflere alınma işleminin sona ermesi durumları açık ve detaylı bir şekilde açıklanmaktadır.

Bu standartta açıkça tanımlanmasa bile diğer standartlardan kaynaklanan faiz niteliğindeki aşağıdaki unsurlar da bu standart kapsamındadır (Örten, R. vd. 2010:371):

- Vadeli alışlarda vade farkı ve kur farkları,
- Vadeli satışlarda vade farkı ve kur farkları,
- Kıdem tazminatı karşılık giderlerinin hesaplanmasındaki faiz maliyeti,
- Borçların, alacakların, karşılıkların net şimdiki değerinin hesaplanmasından doğan reeskont giderleri.

3.3. Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesinde Kullanılan Yöntemler

- **Temel Yöntem:** Standartta iki türlü varlık tarifine yer verilmiştir. Bunlar özellikli varlıklar ve özelliği olmayan varlıklardır. Özellikli varlığa sahip olunabilmesi ve kullanıma hazır hale getirilmesi uzun bir süre gerektiriyorsa işte bu varlık özellikli varlık olarak tarif edilmiştir. Satın alındığında kullanıma hazır bir varlık ise bu varlığın finansmanına ait faiz ve diğer giderler dönem gideri olarak değerlendirilmiş ve ilgili dönemin giderleri arasında gösterilmesi uygun görülmüştür. Kısaca, bir varlığın özellikli varlık olmaması durumunda, varlığın finansmanında kullanılan kredinin faizi dönem gideri olarak muhasebeleştirilmelidir.

Örnek 1: ABC İşletmesi ihtiyacı olan depo binasını 2019 yılında bir yıl vadeli 150.000 TL'ye kredi kullanarak satın almış ve döneme isabet eden kredi faizi 30.000 TL olarak hesaplanmıştır. Borçlanma maliyeti olarak 30.000 TL'nin dönem gideri olarak aşağıdaki gibi muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

1	780 FİNANSMAN GİDERLERİ	30.000	
	300 BANKA KREDİLERİ		30.000
2	660 KISA VADELİ BORÇLANMA GİDERLERİ	30.000	
	781 FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HS.		30.000

3	781 FİNANSMAN GİERLERİ YANSITMA HS.	30.000	
	780 FİNANSMAN GİDERLERİ		30.000

Örnekte görüldüğü üzere işletmenin ihtiyacı olan depo binası kullanıma hazır durumda iken satın alınmış ve kredi kullanılmıştır. Standardın kapsamında ifade edilen özellikli varlık olmadığı için söz konusu varlığın finansmanın borçlanma maliyetinin 2019 yılının dönem gideri olarak muhasebeleşmesi gerekmektedir.

- **Alternatif Yöntem:** İşletmenin özellikli varlık olarak tarif edilen varlıklarının edinilmesi veya üretilmesi ile direkt bağlantı kurulabilen borçlanma maliyetleri hariç, diğer borçlanma maliyetleri, doğdukları dönemde dönem gideri olarak 780 Finansman Giderlerine kaydedilerek muhasebeleştirilirler. Dönem sonunda maliyet hesabı 660 Kısa Vadeli Borçlanma Giderlerine yansıtılarak dönemin gelir tablosunda gösterilmelidir.

- **Borçlanma Maliyetlerinin Aktifleştirilmesi:** Aktifleştirilecek olan borçlanma maliyetinin ilgili varlığın maliyetine eklendiğinde, gelecekte bu varlıktan işletmeye ekonomik anlamda bir fayda sağlanıp sağlanamayacağı kriteri göz önüne alınmaktadır. Ekonomik faydanın sağlanacağı güvenilir bir şekilde ölçülebiliyorsa söz konusu maliyet aktifleştirilebilir. Aksi durumda dönem gideri olarak kaydedilmelidir.

Örnek 2: ABC İşlemesi 2019 yılında ek üretim tesisi binasının yapımı için 400.000 TL banka kredisi kullanmıştır. İlk yıla ait borçlanma maliyeti 40.000 TL'dir. Bu durumda ilk yıl dönem sonunda yapılması gereken kayıtlar aşağıdaki gibidir.

1	780 FİNANSMAN GİDERLERİ	40.000	
	300 BANKA KREDİLERİ		40.000
2	258 YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	40.000	
	781 FİNANSMAN GİERLERİ YANSITMA HS.		40.000

3	781 FİNANSMAN GİERLERİ YANSITMA HS.	40.000	
	780 FİNANSMAN GİDERLERİ		40.000

-Aktifleştirme Oranı: Genel amaçlı bir yabancı kaynak kullanılarak varlık alındığında, borçlanma maliyetine uygulanacak aktifleştirme oranı ağırlıklı ortalama ile hesaplanır. Aktifleştirme oranı, işletmenin özellikli varlıklara ilişkin doğrudan borçlanmaları dışında o dönemde mevcut genel amaçlı borçlanma maliyetlerinin ağırlıklı ortalaması alınarak hesaplanan bir orandır. İlgili dönemde aktifleştirilecek borçlanma maliyetinin tutarı, bu dönemde meydana gelen borçlanma maliyetinden büyük olamaz. Örneğin 100.000 TL'lik kredinin faiz oranı %12 olsun, 150.000 TL tutarındaki ikinci kredinin faiz oranı ise %16 olarak varsayıldığında ortalama borçlanma maliyeti aşağıdaki gibi hesaplanır.

$$\text{Ort.Borç.Maliyet oranı} = \frac{(100.000 \times 12) + (150.000 \times 16)}{100.000 + 150.000}$$

Ortalama Borçlanma Maliyet oranı= 14,4 olarak hesaplanır.

ÖRNEK UYGULAMA:

ABC A.Ş. Büyükbaş hayvancılık, süt ve süt ürünleri imalatı konusunda faaliyet yapan orta büyüklükte bir firmadır. 01.01.2019 tarihinde üretim kapasitesini artırmak için ek üretim tesisinin yapılmasına karar verilmiştir. Ek üretim binası inşaatının iki yılda tamamlanması planlanmaktadır. ABC A.Ş.'nin bu yatırım için gerekli inşaat malzemelerinin tutarı 600.000 TL olarak Z firması tarafından teklif edilmiştir. Z firmasının teklifi kabul edilmiştir. ABC A.Ş. ihtiyacı olan inşaat malzemelerinin finansmanını X katılım bankasının finansal ürünlerinden olan murabaha sukuku ile yapmaya karar vermiştir. Planlanan vade 3 yıl olarak belirlenmiş ve X katılım bankasıyla karşılıklı mutabakata varılarak borçlanma maliyetleri olan kâr payları üzerinde anlaşma sağlanmıştır. Malzeme tedarikçisi Z firması düzenlemiş olduğu proforma faturayı X katılım bankasına göndermiştir. 01.01.2019 tarihinde X katılım bankası murabaha sukuku kurallarına göre değerlendirmeler yapmış ve gerekli mali analiz sürecinden sonra murabaha sukukunu onaylamıştır. Satıcı Z firması inşaat malzemelerinin fatura ve sevk irsaliyesini X katılım bankasına göndermiştir. X katılım bankası

600.000 TL tutarındaki murabaha konu olan parayı malzeme tedarikçisi Z firmasının beyan etmiş olduğu banka hesabına yatırmıştır. Malzeme tedarikçisi Z firması söz konusu inşaat malzemelerini ABC A.Ş.'nin bildirdiği yere teslim etmiştir. Murabaha sukukuna göre gerçekleştirilen işlemde X katılım bankası ABC A.Ş.'nin ihtiyacı olan inşaat malzemelerinin bedelini tedarikçi Z işletmesine yatırmış ve müşterisi konumundaki ABC A.Ş. ile karşılıklı mutabakata dayalı olarak ödeme planını imzalamışlardır. Müşteri ABC A.Ş. ile fon sağlayıcı X katılım bankası arasındaki anlaşmanın detayları aşağıdaki gibidir.

Kullanılan Sukuk Miktarı	600.000
1. Yılsonu kâr payı ödemesi	80.000
2. Yılsonu kâr payı ödemesi	50.000
3. Yılsonu kâr payı ödemesi	10.000
Toplam	740.000

Tahmini inşaat süresi iki yıldır. Bu durumda ilk iki yılın kâr payı ödemeleri aktifleştirilip, üçüncü yıla ait olan kâr payı ödemesi dönem gideri olarak muhasebeleştirilmelidir.

01.01.2019 Tarihli Muhasebe Kaydı;

258 YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	600.000	
300 BANKA KREDİLERİ		200.000
400 BANKA KREDİLERİ		400.000

31.12.2019 Tarihli Muhasebe Kaydı

780 FİNANSMAN GİDERLERİ	80.000	
300 BANKA KREDİLERİ		80.000
258 YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	80.000	
781 FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HS.		80.000

	300 BANKA KREDİLERİ	280.000	
	102 BANKA		280.000
	781 FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HS	80.000	
	780 FİNANSMAN GİDERLERİ		80.000
	400 BANKA KREDİLERİ	200.000	
	300 BANKA KREDİLERİ		200.000

İlk yılın borçlanma maliyeti olan kâr payı ödemesi 80.000 TL aktifleştirilerek ilgili hesaba alınmıştır. Ayrıca uzun vadeli banka kredilerinin ikinci yıla isabet eden 200.000 TL'lik anapara kısmı kısa vadeli banka kredilerine aktarılmıştır.

31.12.2020 Tarihli muhasebe kaydı

	780 FİNANSMAN GİDERLERİ	50.000	
	300 BANKA KREDİLERİ		50.000
	258 YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	50.000	
	781 FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HS.		50.000
	300 BANKA KREDİLERİ	250.000	
	102 BANKA		250.000

	781 FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HS	50.000	
	780 FİNANSMAN GİDERLERİ		50.000
	400 BANKA KREDİLERİ	200.000	
	300 BANKA KREDİLERİ		200.000

- İkinci yılın borçlanma maliyeti olan kâr payı ödemesi 50.000 TL aktifleştirilerek ilgili hesaba alınmıştır. Ayrıca uzun vadeli banka kredilerinin üçüncü yıla isabet eden 200.000 TL'lik anapara kısmı kısa vadeli banka kredilerine aktarılmıştır. İnşaat tamamlanmış ve hizmete alınmıştır.
- Üçüncü yılın sonundaki 10.000 TL olan borçlanma maliyeti dönem gideri olarak muhasebeleştirilerek 660 Kısa Vadeli Borçlanma Giderlerine aktarılır.

4. SONUÇ

İşletmelerin fon ihtiyaçlarının karşılanmasındaki alternatifler arasında yer alan sukuklar, katılım bankaları tarafından verilen ve borçlanma maliyetinin kâr payı şeklinde hesaplandığı finansal enstrümanlardır. 23 nolu muhasebe standardı, borçlanma maliyetlerinin niteliğini, kapsamını ve muhasebeleştirilmesi ile ilgili esasları düzenleyen bir standarttır. Standartın içeriğinde borçlanma maliyetlerinin dönem gideri olarak muhasebeleşmesi veya aktifleştirilmesi konusunda açıklamalar yer almaktadır. İşletme varlıklarının yenilenmesinde kullanılacak finansman aracının maliyetleri ve bu maliyetlerin muhasebeleştirilmesi, finansal bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği, finansal bilgi kullanıcılarının ve yatırımcıların karar alabilmelerinde büyük öneme sahiptir.

Çalışmada açıklanan standartta; borçlanma maliyetlerinin nasıl ve hangi durumlarda dönem gideri ya da varlığın maliyetine eklemek amacıyla aktifleştirileceği konusunun esasları açıklanmaktadır. Finansmana konu olan varlığın kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesinin uzun zaman alması halinde söz konusu varlık özellikli varlık olarak tanımlanmaktadır. Özellikli varlıkların finansmanında katlanılan borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilerek varlığın maliyetine eklenmesi gerekmektedir. Özellikli

varlık niteliğine sahip olmayan, yani kullanıma veya satışa hazır bir varlık için kullanılan finansman giderlerine ait faizler ve diğer giderlerin ilgili dönemin finansman giderleri hesaplarına alınarak dönem gideri olarak muhasebeleştirilmesi ve dönemin gelir tablosunda yer alması gerekmektedir.

Örnek uygulamamızda 3 yıl vadeli murabaha sukukunun kullanımı ve TMS 23 kapsamında muhasebeleştirilmesine yer verilmiştir. ABC A.Ş.'nin yatırımının finansmanında inşaat malzemelerinin toplamı 600.000 TL ve borçlanma maliyeti toplamı 140.000 TL'dir. Özellikle varlık olarak ek üretim binasının iki yılda tamamlandığı varsayılmaktadır. Bu durumda 3 yıl olan borçlanma maliyetlerinin sadece ilk iki yılı varlığın maliyetine eklenmiş ve 258 Yapılmakta Olan Yatırımlar hesabına alınmıştır. Bina hizmete alındıktan sonraki kalan yılın borçlanma maliyetinin doğrudan dönem gideri olarak muhasebeleştirilmesi gerekir.

Petrol zengini İslam ülkelerinde yaygın olarak kullanılan sukukların ülkemizde işletmeler için iyi bir alternatif olabilmesi için katılım bankacılığının hukuki alt yapısının geliştirilmesi ve devlet tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Bu sayede daha çok petrol zengini Ortadoğu sermayesinin ülkemize yatırım yapması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Alpay, V. (2019). Türkiye Varlık Fonunun Sermaye Piyasalarının Gelişmesine Muhtemel Katkıları, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Bayındır, S. (2005) "İslam Hukuku Penceresinden Faizsiz Bankacılık", İstanbul, Rağbet Yayınları.

Deran, A., İncilay, S. (2014). Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilme Esaslarının 23 Nolu Türkiye Muhasebe Standardı (Tms 23) Kapsamında Değerlendirilmesi, Mali Çözüm Dergisi, cilt4, sayı 124, s. 113-128.

Gönen, S., Akça, N. (2014). Borçlanma Maliyetlerinin Türkiye Muhasebe Standartları ve Vergi Mevzuatı Kapsamında Değerlendirilmesi, Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Cilt:2, Sayı:3.

Sevilengül, O. (2009). Genel Muhasebe. Ankara: Gazi Kitabevi.

Sevinç, E. (2013). Sukuklardan Oluşan Eşit Ağırlıklandırılmış Portföy ile Türkiye'de İhraç Edilmiş Eurobondlardan Oluşan Eşit Ağırlıklandırılmış Portföyün Riske Maruz Değerinin Karşılaştırması, Bankacılar Dergisi, 86, 78-100.

Türkiye Katılım Bankaları Birliği. (2005). "Türkiye'de Özel Finans Kurumları", İstanbul, TKBB yayınları.

Örten, R., Kaval, H., Karapınar, A., (2010). TMS-TFRS uygulama ve Yorumları, Ankara, Gazi Kitabevi.

Özerhan, Y., Yanık, S. (2012). Açıklamalı ve Örnek Uygulamalı Türkiye Muhasebe Standartları, Türkiye Finansal Raporlama Standartları, Ankara, Türmob Yayınları.

Yardımcıoğlu, M., Coşkun, S., Kocamaz, H., (2014). Özellikli Varlık Yatırımının Finansmanında Murabaha Kredisi (Üretim Desteği) Kullanımı ve Kar Payı Ödemelerinin Tms-23'e Göre Muhasebeleştirilmesi, KSU İİBF Dergisi, cilt, 2, sayı, 2, 121-129.

Yılmaz, E., (2014). Yeni Bir Finansal Araç Olarak Sukuk: Çeşitleri, Türkiye Uygulaması ve Vergilendirilmesi. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (61), 81-100.

